

Влада Урошевић

НЕШТО КАО ОБЈАШЊЕЊЕ ПЕСАМА

Лето је и ја идем тесном стазом кроз жито: као и сваког дана, мајка ме шаље да узем литар млека које нам продаје жена шефа железничке станице која чува две козе. Станица је лепа ниска кућа зелених прозорских капака и са ограђеним двориштем унаоколо. Али од ње ме данас одвајају два воза која стоје на упоредним колосецима: онај задњи, ближи станици, теретни је, а онај испред мене је оклопни воз, начичкан топовима.

Стојим пред оклопним: на њему седе војници – доручкују, брију се, сунчају. Они су млади, љубазни, насмејани – показују гестовима да могу да прођем: треба само да се провучем испод вагона, пузећи између точкова. Чиним то једном, па још једном; коначно сам на станици. Али тамо влада неуобичајена живост: жена шефа станице пржи јаја војницима, продаје им пилиће, трчи свуда унаоколо и не примећује ме како стојим са посудом за млеко. Коначно, после неколико мојих недовољно одлучних покушаја да привучем њену пажњу, зловолно ми насипа млеко у суд. И у том тренутку настаје преокрет.

Негде из града почиње да завија сирена. Војници трче ка возу, остављајући недоједене порције. Трчим и ја, пазећи да не прослем млеко.

Провлачим се испод вагона теретног воза, али испред оклопног застајем: они исти војници, до малопре љубазни, сада су намргођени и показују ми да не смем нипошто да прођем одоздо. Композиција као да се спрема да пође, али не полази. Стојим између два воза, сирена још увек завија, и ја не знам шта да радим. Гужва унаоколо, сви нешто вичу, локомотиве пиште. Очајан, нагињем се и пузим испод

вагона, упркос љутитим узвицима војника који ми наређују да се вратим.

Са друге стране сам, трчим низ насип, и у том тренутку два авиона, у ниском лету, обрушавају се на возове. Чујем како меци њихових митраљеза бубње по оклопу воза; четвороцевни митраљези са оклопног воза им одговарају. Челик прска, цепа се, као да чујем крикове; у једном тренутку сенка једног од авиона прелеће преко мене.

Трчим кроз жито и чујем како се авиони враћају. Неколико бомби пада на теретни воз и он плане. Окрећем се: са оклопног воза скачу војници и котрљају се низ насип у очајничком напору да се удаље колико је могуће брже. Јер – за тренутак то ће постати јасно – теретни воз је пун муниције а оклопни је само његова оружана пратња. Затим се један од вагона разлеће у парампарчад.

Удаљавам се стазом од суве, утабане земље док се иза мене нижу експлозије. Нема ни дрвета, ни грма, који би ме заклонили.

На крају поља застајем без даха. Оба воза горе, а с времена на време понеки њихов део се расцветава у циновску огњену ружу. Гвоздене конструкције вагона, усијане, извијају се, најахују једна на другу, хватају се у коштац, стропоштавају се уз заглушујућу грмљавину, стварајући раскошан и стравичан ватромет. Ја стојим у житу, без једне ципеле, огребаних колена, и држим у рукама које подрхтавају посуду са сасвим, сасвим мало млека на њеном дну.

ХИЈЕРОНИМУС БОШ

Ваздушна битка између паукова и лађе
води се на небу, а на земљи се окреће
Велики Точак. Куле се, од љускасте грађе,
премештају пред пожаром који узлеће

и клија као полудело семе. Је ли то рђава
шала лажних пророка и пустињака
или испуњење сна? Обруч се сужава:
паметни носе смешне капе и пуних шака

грицкају киселу траву. Чудна се летилица шета
између неба и земље, док дружина као чета
лудака гледа како печурке расту из испуцалих јаја.

То је тренутак кад сви машу удицама и машицама кривим.
Где је био сликар, сад су двојица од чистог сјаја:
један који се смеје и један којег је страх што живи.

ПИТЕР БРОЈГЕЛ

Отвара се земља и далеки градови тону,
належе море на обалу слепу. Над пределом влада
вечерас неред, а ђаволи што беху у напуклом звону
излазе кришом. О, где је сада

сигурност тамних камених зидишта
која се пред невидљивом најездом као восак
истопише? Луда Грета скита поред свега и ништа
од насталих промена не види. Као велики мозак

расцветавашу се печурке крај пута. Сунце грозничаво пада
понад плитких вода, а из даљине се, од севера, прикрада
према вешалима јато црних птица.

Трошно се здање у последњој светлости рони.
Пред сликом коју сам створи већ бони
стоји старац. Ево! Све ниже кружење птица.

ДОГАЂАЈ У ПОЉУ

Њих двоје ишло путем. За њима
клањале се трске, свијале прут по прут.
Вода показивала да неке тајне има
везе са барском травом. Далеко: белео се пут.

Ишло њих двоје: било лето. Брбљали
уз пут којешта. Тада на све то:
сенка. И наједном су застали
као ухваћени у замку. Све сиво, а било лето.

Као да неко брзо, изнад њих, мину голем.
Нигде никог. Тек путар далеко од места где стоје.
Ни птице ни облака над жутим пољем.
И не схватајући ништа продужило њих двоје.

МИСТЕРИЈЕ СКОПЉА

Под јевтином ваздушном куполом која је ужегла и зрела
троши се Сахат-кула, а Мост се њише као пропет:
продавачицу срећака убија Црни Стрелац
у ово поподне жедно, чије се линије топе.

Сад ваздушна корабља лебди над Бит-пазаром.
Затварају дебеле књиге адвокати-старци.
Доба је кад излазе у шетњу, по адету старом,
јавни скупљачи деце, дневни вукодлаци.

Полажу сумрак у дечја колица улубљена
и проносе га чаршијом која се свија у плесниве клопке.
Над апотеком се јавља шарена приказа и као заљубљена
продаје нојева јаја и мастиљаве оловке.

ПОПОДНЕВНА ОЛУЈА

Жуто лице града од прашине често
постане пегаво. Над реком се, ето,
премеће небо претворено у кашу и тесто.
Пожурују кише, које су чекале цело лето.

Жене држе хаљине међу коленима.
Ветар избија ваздух испод птичјих ногу.
Призори скачу као у доба немог филма.
Брзо се затварају дућани, сручују ролетне на излогу.

Негде прскају прозори, а нигде виновника.
Лаки предмети изнад кровова излећу преко реда.
Дижу се у небо један, два, три чиновника,
једне новине, дечји змај, шешир један.

Превели с македонског: Гојко Јањушевић
и Милан Прдојевић

ЛУДАЦИ У ОПСЕРВАТОРИЈИ

Чак се са далеких звезда види како зуре
њино халапљиво око кроз телескопе у просторе звездане.
Мотре, док им вода на уста цури,
кретања небеских тела кроз небеске бездане.

Ко их је пустио унутра? Како су ушли?
Инструменте вуку и бацају без реда.
Растурена је Кумова слама, остављена да се суши.
Нико више горе неће пронаћи Великог медведа.

Избрисане су елипсе, кругови и тачни прорачуни.
Ко их је скупио ту? Како су успели ту да допру?
Нереди унет у све звездане призоре.
Лудаци се смеју, растурајући небески обруч.

КУЋА И ВАСИОНА

У зимској ноћи кућа остаје сама.
Около се, ко прстен, затвара небо сиво.
То је опет колиба: кров од сламе,
унутра ватра ко срце храни животињски живот.

Неке речи зна само хладни ветар.
Кад би тад могао врата да затвориш чврсто.
И, док звездане звери зимски зодијак плету,
по мапи неба да повлачиш прстом.

Кад би могао ко јабука зимска да спаваш,
ко орах у љусци да ћутиш, да починеш.
Да се умоташ и дуго да спаваш
у пеленама свемира ко у кожуху овчијем.

НОЋНИ ВОЗ

Брзо у ноћном возу заспе прилике сањиве.
Забачене главе, опуштене руке, отворена уста.
Споља их гледају страшила са њиве
и скитнице скривене по кућама пустим.

Они који спавају ни за трен нису свесни
куда их носи тај воз, у које правце непознате.
Лају за возом пси острвљени и бесни
ал не успевају у јаву да га врате.

По успутним станицама спавају контролори.
Воз пун спавача не привлачи њихову пажњу.
Пробуде се прекасно, тек у зору.
»Није прошао такав воз«, буновно кажу.

ЛАЖНЕ ВЕСТИ

Пада. Шта пада? Отровне гусенице
падају по граду. Град се празни.
Ослепели сужњи беже из тамнице.
Деца спаљују књиге препуне скаски.

Тоне. Шта тоне? Бродови пуни
лудих жена тону свуда по рекама.

Из болница беже најтежи болесници,
Телеграфи откуцавају само о несрећама.

Шири се. Шта се шири? Гласови разни
шире се нагло и расту у плиму моћну.
– Нек се носиоци подвргну казнама!
– Ал то су само снови који нам долазе ноћу!

ПОМЕТЊА

У непознатом граду затиче нас ваздушни напад.
Збуњени пролазници гурају се, заједно с нама.
Немамо ни адреса, ни планова ни мапа,
управљамо се према неким згужваним новинама.

Шире се наранцасте ватре што свуд по граду плануше.
Чим претрчимо, куће се за нама руше.
Из јаме експлозија израста дрво дима
ал притом једва да нечег чујног има.

Пуна костура из музеја јуре болничка кола.
Позоришта се, с кулисима, из града селе.
А затим седимо у парку, потпуно голи,
и говоримо о Месецу и другим небеским телима.

Превсо Љубомир Симовић

НЕРАВНОТЕЖА

Нагињање узима све више и више маха,
нагињу се зидови куле неба дрвеће,
канце у глатком ветру птице зауставити неће,
нагињу се предели до заустављања даха.

Неравнотежа међу звездама у васиони влада,
падају већ неке не издржавши тај напор,
клизи Архимед мада се потпомаже штапом,
глумци се нагињу а већ и сцена пада.

Дању предмете стабилност затвара у шкрињу,
али довољно је да човек увече очи склопи:
и дизалице и клатна и светионици и телескопи
почињу да се нагињу нагињу нагињу.

КОМПАС СНА

То је тај воз који нас ка сну води сада:
његови точкови у сладак лепак тону.
Наш покушај за узбуну безуспешно пропада:
памуком су напуњена уста алармном звону.

Ко су те девојке које нам дланове своје
на прозор стављају и уместо пејзажа нуде?
Затим нам јављају – али превише доцкан то је –
да је воз над понором а машиновође – луде.

И када се унаоколо склопи густо море
ни језа не успе трнцима да нас прошара:
остављајући светлости далеко иза себе горе
воз се у мрачну подморницу претвара.

ЛЕТЊА НОЋ

Лепе голе жене пролазе у доба глуво
празном железничком станицом пуном светлости јаке.
Оне на сваку кључаоницу прислањају уво
и благо притискују глатке металне кваке.

Оне иду слободно док им поглед блуди
и у ходу им се сасвим лако њишу дојке.
По собама свуда спавају обучени људи
са лицима потонулим у извештаје и бројке.

Усамљени путник ће ући у то позно доба.
(Напољу ће бити месечина и мирисаће на озон.)
Да дозна нешто од њих узалуд ће да проба.
Рећи ће му само: »Нећете вечерас отићи тим возом«.

ЖЕНА КОЈА СПАВА

Лампа у њеном сну гори
и звер се спрема да скочи и шчепа.
И док шума са шумом у помрчини спори
рађају се језера невина и слепа.

Она је непомична као затворена књига
али слика слику у њој немо тражи.

Пред вратима куће леже риба, звезда, тигар,
и клонулу јој руку лижу језицима влажним.

Куда је носи талас и ко јој очи води,
ка ком призору, ка ком чуду, седмом, осмом?
Ко је односи – риба ка којој води,
тигар у коју шуму, звезда у који космос?

ЗВЕЗДАНИ ВОЋЊАЦИ

У сваком се плоду крије по једна звезда
било да се ради о јабукама или малинама.
Љуштећи кору ми отварамо један бездан
с његовом магмом, хаосом, маглинама.

Зрели плодови унутрашњом светлошћу искре.
Као згуснуто језгро је семенка усред воћа.
Цео један космос виси са неке гране ниске;
плодови су планете, светлост – њихова слаткоћа.

Из њих тајни смисао да изађе сања.
Укус долази до циља као ка планети модул.
Оно што желе да одгонетну космичка путовања
скривено је, у ствари, унутра у плоду.

Првсо аутор